

Vanwaar is “De Potter” nu afkomstig?

Na de uitgebreide voorgeschiedenis van dit drieledig pand in de Hoogstraat gaan we nu op zoek naar de oorsprong van die lekkere ijsjes.

Daarvoor moeten we eerst naar de Nieuwstad waar Jan Damiaens op de hoek van de Cosijnstraat in het begin van de 20ste eeuw als slager aan de kost kwam, geholpen door zijn vrouw en zijn dochter Lieske.

In die jaren rond de Eerste Wereldoorlog was men bezig met het bouwen van het patersklooster van de Gerkenberg, een onderneming die heel wat ambachtslieden van heinde en ver aantrok. Eén van hen was de Waal Henri Grégoire, een schrijnwerker uit het Luikse die mee timmerde aan de toren van de paterskerk.

Maar Henri bleef niet altijd zo hoog zitten. In de verte zag hij dat klein stadje liggen en zo zette hij in zijn vrije tijd af en toe een stapje in de Breese wereld. En hoe gaat dat, onderweg kwam hij Lieske Damiaens tegen. Allengs begonnen ze dan de taal van de liefde te spreken, een mondje Brees, een woordje Frans, tot ze elkaar zo goed verstonden dat ze de tijd rijp vonden om met elkaar te trouwen en om hun geluk in Luik te gaan beproeven. Daar bleven ze niet bij de pakken zitten en opende Lieske in 1926 een supermarkt. Om het aanbod in haar zaak te verruimen begon ze te experimenteren met het maken van ambachtelijk ijs, waarvoor ze de hulp kreeg van een Italiaanse vriend. Na een lange periode van geduldig proberen

Deze foto dateert uit de jaren 1915-16, toen de Luikse firma BEMAT, Bétons et Matériaux, een stelling bouwde ter voorbereiding van het optrekken van de toren van de kerk. Op het derde platform helemaal rechts zitten drie personen. De eerste ervan is de vader van Henri Grégoire en uiterst rechts zit Henri Grégoire zelf.

en proeven werd het definitieve recept voor het huidige Potterijs vastgelegd dat tot op heden nog altijd niet is gewijzigd.

Het gezin was in 1919 intussen met een zoontje Gerard verrijkt en besloot in het begin van de jaren 1930 terug naar Bree te verhuizen, waar Lieske met

Henri Grégoire in 1920

Zijn echtgenote Lieske Damiaens in 1945

Henri Grégoire in 1932 met de eerste "crèmekar" in de Opitterstraat

haar man in de Opitterstraat - thans reisbureau Neckermann - aan de kost kwam met het verkopen van ijs en frieten.

In oorlogstijd kwaliteitsijs maken was niet zo simpel en toen hun opgroeiende zoon Gerard in die jaren eens de boer optrok om verse melk bij te halen, werd hij onderweg door controleurs tegengehouden, en toen hij geen geldige rantsoeneringszegels kon laten kijken en de melk dus "zwart" was, werd hij veertien dagen in de gevangenis van Hasselt opgesloten.

In 1942 huwde zoon Gerard met Mia Opdeweegh die uit een gezin van zeventien kinderen stamde en als dienstmeisje in de Nieuwstadstraat bij de familie Goossens-Van Olmen werkte, eigenaars van De SPAR.

Toen na het overlijden van mevrouw G. Vandermeulen-Goossens in 1948 het grote huis in de Hoogstraat vrijkwam, nam het gezin Grégoire-Damiaens daar als huurder zijn intrek, tot zoon Gerard en zijn echtgenote Mia in 1951 het huidige pand aankochten van pater Lambertus Vandermeulen, monnik in de Achelse Kluis, die de woning eerder had geërfd.

"Onder de Toren"

Daar startte het jonge echtpaar dan met een Hotel-Restaurant-Crèmerie 'Onder de Toren'. In die naoorlogse tijd waren de hotelgasten zelden toeristen, maar vooral zakenmensen, ambtenaren en handelsreizigers of "voyageurs" die hier enkele dagen verbleven om in de Breese bedrijven hun waren aan te prijzen, bestellingen te noteren of administratieve zaken te regelen. Het hotel telde twaalf kamers, Mia en Lieske stonden aan de kookpot en bedienden de gasten, terwijl vader en zoon in dit grote huis ook constant hun werk hadden om de bezoekers op hun wensen te bedienen en ervoor te zorgen dat ze graag 'Onder de Toren' kwamen logeren. Toen Henri en Lieske dan op leeftijd kwamen bleven ze aan de Hoogstraat inwonen om af en toe nog een handje toe te steken, tot ze in hetzelfde jaar 1958 in een tijdspanne van zes maanden overleden.

Deze foto werd genomen op 10 februari 1942 op de huwelijksdag van Gerard Grégoire met Mia Opdeweegh. Zittend op de eerste rij v.l.n.r.: Henri Grégoire en Lieske Damiaens, ouders van de bruidegom; Jan Opdeweegh en Elisabeth Essers, ouders van de bruid. Staande op de tweede rij v.l.n.r.: nonkel Mathieu en tante Mia; het bruidspaar Gerard en Mia; Henri Opdeweegh, getuige van de bruid; nonkel Martin; grootmoeder van Gerard. Op de bovenste rij v.l.n.r.: Henri Geelen, neef en getuige van de bruidegom; de heer Mertens, violist die voor de muzikale ambiance zorgde; zijn echtgenote; pater Louis Opdeweegh die het huwelijk inzegend; de heer en mevrouw Thonaret; Suzanne Goossens

Gerard en Mia verstonden de kunst zich altijd met aangenaam en vriendelijk personeel te omringen. Zo kon Gerard ook rekenen op zijn schoonbroer François Vandenbenden, alom gekend als Sus, gehuwd met Albertine Opdeweegh uit Ellikom. Wegens de penibele oorlogsomstandigheden in het Brusselse waar het gezin toen woonde, besloten ze om met hun oudste zoontje Jacques in 1942 van

JEZUS I

MARIA I

JOZEF I

In uw geboden en H. Misoffers wordt aanbevolen
de ziel van zaliger

MIJNHEER

**HENRI JEAN JOSEPH
GRÉGOIRE**

Weduwnaar van Mevrouw

ELISABETH DAMIAENS

geboren te Luik, de 10 september 1886 en god-
vruchtig in de Heer overleden te Bree, de 30
december 1958, voorzien van de H.H. Sacramen-
ten der Stervenden.

Voor de ware christen is het sterven een over-
gaan van de ellende van dit leven naar het
geluk en de vreugde van de hemel.

De dierbare overledene was een deugdzzaam
rechtvaardig man, eenvoudig en rechtzinnig. Hij
vluchtte het kwaad.

Moge zijn aandenken ons innig dierbaar blijven
en de gedachte dat hij reeds de eeuwige blijd-
schap van de hemel geniet, een troost zijn voor
allen die hem gekend en bemind hebben.

Dierbare kinderen, kleinkinderen en familieleden,
ik dank u voor alles wat U voor mij gedaan

JEZUS

MARIA

JOZEF

Gedenk in uwe geboden en H. H. Missen
de ziel van zaliger

MEVROUW

Maria Elisabeth DAMIAENS

Echtgenote van de Heer

HENRI GRÉGOIRE

Lid van de Bond van het H. Hart en
andere godvruchtige genootschappen,

Zij werd geboren te Bree de 9 november 1897 en
ontsliep aldaar zachtjes in de Heer de 24 maart
1958 gesterkt door de Genademiddelen van onze
Moeder de H. Kerk.

Haar leven is steeds een voorbeeld geweest van
rechtvaardigheid en naastenliefde, een leven van toewijding
en arbeidzaamheid, dat is ook de reden waarom
ze zo bemind werd door haar medemensen.

Reeds zeer vroeg besefte ze de broosheid van
haar gezondheid, maar in dat zwakke lichaam droeg ze
een optimistische blijde ziel, waardoor ze rondom haar
opbeuring en blijheid wist te brengen.

Oudergem naar Bree te verhuizen, in de hoop hier beter aan de kost te kunnen komen. François kon dan aan de slag bij Martens Landbouwmachines op de Markt en later bij schilder Gysen op de Nieuwstad. Vanaf 1956 werd hij "bellemán" in de mijn van Zwartberg, een post waarbij hij de liften van de mijnschachten moest helpen bedienen en die hij tot aan de sluiting van de mijn heeft uitgeoefend, terwijl hij als muzikant in de harmonie van de mijn ook nog bariton speelde.

In 1963 opende hij dan met zijn echtgenote Albertine de café Sint-Michiel aan de Kloosterpoort, tevens het lokaal van de Koninklijke Harmonie Sint-Michiel met achterin de zogenaamde "blauwe zaal".

*Sus Vandenbemden op een van
zijn eerste tochten na de oorlog*

Vanaf het einde van de oorlog trok Sus dan in zijn vrije tijd en op zomerse dagen met de crèmekar of de "triporteur" van De Potter door de straten van Bree, terwijl Gerard naar Bocholt en Opitter reed en jong en oud bij het horen van hun gekende toeter rond hun driewieler samentroefte. Sus had ook de gewoonte 's middags naar de Kanaallaan te rijden en voor L.A.G. post te vatten, waar de mannen zich na de schaft op een 'crèmeke' trakteerden. Ook op de wekelijkse vrijdagse markt in Bree had Sus voor het oud stadhuis steevast zijn getrouwe stek. Toen hij daar eens op een Goede Vrijdag ijsjes aan het verkopen was, kwam de toenmalige directeur van het college voorbij met een dikke sigaar in de mond en maakte hij de opmerking: "Maar Sus toch, wat doet ge nu, op Goede vrijdag crème verkopen," waarop Sus replikeerde: "Mijndeer de directeur, krijg ik dan uw sigaar?"

Sus bedient hier zijn eigen kinderen op de Vostert. Links zijn zoontje Georges en op het zadel zit dochter Jeannine met een vriendinnetje Wies Moonen langs haar.

Sus met tante Jeannette uit Luik in de Hoogstraat. Toen kon hij al over een meer moderne crèmekar beschikken met diepvriesplaten rond de vierkante bak.

Na een tijd was Sus Vandenbemden bij de kinderen zo populair dat een ijsventer niet meer "De Potter" werd genoemd, maar "een sus", en als hij ooit toevallig door iemand onbekend moest vervangen worden, zeiden de kinderen: "Van die sus moeten we geen crème". Zo was Sus in Bree een echte volksfiguur geworden, altijd vriendelijk en goed geluimd, plagend en schertsend, die met iedereen goed over de baan kon. Die ijsronde met zijn driewieler heeft hij dan volgehouden tot 1963 toen hij met zijn café is gestart.

Terwijl haar twee ijsventers in die tijd de baan opgingen zorgde Mia voor de ijsbedeling aan de toog in de Hoogstraat, vooraan in de brede gang met achteraan uitzicht op de druivenserre.

Sus liefdallig omringd door de vrouwelijke jeugd van Bree, allen meisjes geboren in 1947. We zien van links naar rechts: Lutgart Beckers, Marijke Meuwis, Lies Coolen, Els Neyens, Sus zelf in het midden, Annemie Janssen, Annemie Decock met pet, Agnes Kerkhofs, Lisette Lemkens, Mariette Timmermans, Rina Van Gerven. De foto werd genomen in 1962 op de Witte Torenwal tegenover het huis van notaris Fransman in aanbouw.

Gerard en Mia hadden intussen drie kinderen gekregen, Henri, Linda en Sandra, die van kindsbeen af met het bereiden van ijs vertrouwd geraakten en allengs meehielpen in de zaak. Zo kreeg zoontje Henri als jonge knaap een klein karretje waarmee hij geregeld naar Nulens in de Opitterstraat werd gezonden om grote ijsblokken op te halen. Thuis gekomen moest hij dan dat ijs in kleinere brokken klieven die rond de ijspotten werden gestapeld en met een laag zout bedekt. Vanaf 1964 schaften Gerard en Mia zich een R4-ke aan dat als ijswagentje werd ingericht, waarmee meestal jonge krachten zoals Jacques Vandenbenden, de zoon van Sus, Leon Mockers en Mathieu Kenis dan de weg optrokken. Deze laatste vertelt dat hij op zomerse weekends en vrije dagen tegen de middag bij De Potter werd verwacht om dan eerst de "triporteurs" vol met ijs te scheppen en dan zelf met de

Renault zijn ronde in Bocholt en Opitter te doen, waar kinderen en volwassenen al op de uitkijk stonden tegen wanneer het toeterend Potterwagentje opdaagde. Toen later die ijsronde werd stopgezet; bleef Gerard toch aan de toog getrouw zijn klanten bedienen, terwijl Mia met het hotel en het restaurant haar handen meer dan vol had.

Gerard was een heel gezellig man, altijd vriendelijk en goedgezind, schalks en ondeugend, een ijsje door hem uitgeschept smaakte nog eens zo lekker.

Jammer genoeg begon Gerard in de jaren zeventig met zijn gezondheid te sukelen en overleed hij in 1977, nog maar 58 jaar oud. Toen werd de hotelactiviteit stopgezet maar bleef zijn echtgenote Mia in de zomermaanden toch de ijsproductie instandhouden, met de hulp van Sandra en Bèr en Rik en Tilly, tot in 1981 haar zoon Rik en zijn vrouw Tilly Janssen de zaak overnamen. Om de familiale en volkse traditie in ere te houden kozen ze als uitgangbord "IJSSALON DE POTTER Anno 1926".

Na veertien jaar hard werken verkochten Henri en Tilly in 1994 het pand en de zaak aan Frank Janssen uit As, die aldus de eerste eigenaar buiten de oorspronkelijke familie werd. Deze voerde toen een aantal interne verbouwingen uit en maakte van "De Potter" een rustieke en gezellige zaak, terwijl de menukaart met verse snacks, wafels en pannenkoeken werd aangevuld.

In 2008 verkocht Frank Janssen het pand en de zaak aan Jochen Neyens uit Bree, die de menukaart tot een volwaardig brasserie-aanbod uitbreidde, met o.a. vis-, vlees-, en aardappelgerechten. Tevens startte hij met het uitbouwen van een netwerk met nieuwe verkooppunten. Zo opende hij in 2009 een verkooppunt van De Potter in Genk, in 2011 in Lommel en in 2012 in Maaseik en dit jaar zijn er interne verbouwingen bezig om boven vier hotelkamers in te richten.

Een bewijs dat "De Potter" nog steeds leeft en zijn naam waardig blijft.

Hoe kwam "De Potter" aan die naam ?

Hiervoor zijn verschillende verklaringen. Een eerste is terug te voeren naar Jan Damiaens, de vader van Lieske, die naast zijn slagerszaak ook nog het beroep van pottenbakker uitoefende. In de volksmond werd Jan dan ook "De Potter" genoemd. Een andere verklaring kan te vinden zijn in het feit dat Jan nogal aan de "groene" kant was, erg zuinig met zijn centen omsprong en dus zijn geld graag "oppotte", zoals men in het Breese dialect zegt. Vandaar een mogelijke reden om Jan "De Potter" te noemen.

Hoe dan ook, die naam heeft ons stadje op de kaart gezet en het pand zelf is bouwkundig erfgoed geworden. Dit verhaal bewijst ook hoe zelfs ijs geschiedenis kan schrijven, van Luik naar Bree, van 1926 tot vandaag, fris en toch zo warm, smakelijk smeltend en altijd weer mensen bij elkaar lokkend.

Gedenk in uw gebeden
DE HEER
GERARD GRÉGOIRE
echtgenoot van Mevrouw
MARIA OPDEWEEGH

geboren te Bree, op 3 juli 1919 en godvruchtig in de Heer overleden te Genk in het St.-Jansziekenhuis, op 7 november 1977, gesterkt door het sacrament der zieken.

Liefdevol aandenken aan

mevrouw
**Mia
Opdeweegh**
echtgenote van wijlen
de heer
**Gerard
Grégoire (†1977)**

* Ellikom, 25 januari 1919
† Bree op 19 november 2012
Gesterkt door het sacrament van de zieken.

We horen ooit zeggen: konden de muren maar spreken. Welnu, in dit artikel mochten we oude Breese muren aan het woord laten. Want stenen ademen nog, soms amechtig en koud, maar ze kunnen zich veel meer herinneren dan wij vermoeden. Jarenlang kunnen ze heel fel zwijgen, moe van heimwee en opgekropt verdriet, maar op een dag botten die stenen open en fluisteren ze ons toe. Dan spreken achterkamers, galerijen, trappen, een inkomhal, spreekkamers, salons, zolders en kelders, geheime hoekjes en schatkamers, ramen en deuren...

In dit tijdsbestek van ongeveer 130 jaar woongeschiedenis hoorden we hier doktersmuren, hotel- en restaurantmuren, "Potter"-muren: kinderstemmen, kleutergebrabbel, pijnklachten versteend in wachtkamerwanden, zalvende dokterstroost, tafelgesprekken, bedgefluister, bakerpraatjes, muziek, rouwstemming, feestgedruis, roddelnieuwsjes; verliefdenwoordjes, ons aller mensentaal...

Met dank aan E.H. Paul Vandermeulen, mevr. Gertje Vandermeulen-Vaes, Rik en Tilly Grégoire-Janssen, mevrouw Jeannine Moreau-Vandenbenden, Jacques en Georges Vandenbenden, Leon Mockers, Mathieu Kenis, Jochen Neyens voor de verstrekte informatie en de ter beschikking gestelde foto's.